

Hovoríme o rodine III. – Výchovná
nezodpovednosť
Báseň (česká) – O mládeži
Aforizmy o deťoch
V rodinnej škole – III. kapitola
- Učme deti rýchlejšej poslušnosti
Neproste! – nekupčite! – nekapitulujte!

III. Hovoríme o rodine,

v ktorej sa spolu s človekom rodí aj mravné dobro alebo zlo, ktoré on potom koná, užíva alebo znáša.

Toto ďalšie rodenie sa uskutočňuje výchovou. Ako dnes vyzerá rodinná výchova, o tom nám hovoria dva smutné a pritom veľmi rozšírené spoločenské javy: anarchizmus a hedonizmus. Anarchizmom vo všeobecnosti rozumieme odmietnutie autority, narušovanie stanoveného poriadku, nedisciplinovanosť a neposlušnosť.

V úradoch sa s ním stretávame v podobe neúctivého, drzého, korupčnického alebo podlízavého vymáhania si toho, na čo občan nemá nárok.

Na cestách v podobe bezohľadného porušovania dopravných predpisov. Na politickom poli v rečníckych, ba i streleckých výpadoch či už proti vrchnostiam alebo proti strážcom verejného poriadku.

Dnes sme priamo zaplavení týmto zlom, pričom si nahovárame, že sa to iba kúpeme v demokracii, vo víťaznom oslobodení sa od tých, čo mali chuť iným vládnuť, ponižovať ich a využívať.

Prvú príčinu vzniku a vzrastu anarchizmu treba hľadať v tom, že dnes už nielen nesmelo pochybujeme, ale celkom otvorene hlásame, že niet Boha. A ak, vraj, niekedy bol, umrel, je mŕtvy - opakujeme za Nietzchem, ktorý skončil v blázinci, aby sa doslova vyplnilo Písmo: Blázon povedal niet Boha.

Niektorým zvlášť záleží na tom, aby ho nebolo. Tak im na tom záleží, že nezabudnú vysloviť túto svoju obľúbenú tézu o jeho nejestvovaní ani tam, kde majú hovoriť o racionálnom pestovaní cibule a cesnaku. A stretáme sa s touto tézou aj v odborných zdravotníckych novinách, kde sa píše o tom: Ako liečiť kurie oká.

K tomu sa, samozrejme, pripojí prax, ktorá je tu veľmi dôležitá. Politikou cukru a biča strhne sa človek - najmä pokým je mladý - do príjemných, ale hriešnych návykov, ktorému je potom

zaiste omnoho ľahšie prijať teóriu o nejestvovaní Boha, ako zbaviť sa lákavého hriechu telesnosti alebo hriechu nespravodlivého obohacovania sa.

Teória a prax kričia dnes spolu: Niet Boha.

A už priam manifestačne. A tento ich všetko prehlušujúci krik, to je predsa argument

Veď ak Boha niet, čo sú potom všetky Božie príkazy a zákazy, čo je v takom prípade Cirkev a čo sú ostatné vrchnosti, ktoré treba poslúchať, lebo sú všetky od Boha?

Urob čo ti chutí, pokiaľ ti dráb nestojí za chrbtom. Ale nechajme verejnosť a vojdime do rodiny. Ak niet Boha, ako tvrdí kniha, filmový obraz, priateľ alebo učiteľ, čo je pre dorastajúce dieťa otec alebo matka?

Dvaja nepríjemní ľudia, ktorí nevedia už nič iné hovoriť, len nesmieš a musíš ... a ktorých treba čím prv nechať, ak sa chceš oslobodiť.

Ale kde sa vzal anarchizmus v tej rodine, ktorá tvrdí o sebe, že je veriaca?

Počujme odpoveď:

Prišiel do nej z rodiny.

Z cudzej pravdaže...

Nie.

Z vlastnej. Výchovou.

Dostával sa do dieťaťa nedbajstvom rodičov, ich naviazanosťou na osobné záľuby, zle pochopenou dobrotou, nedôslednosťou vo vyžadovaní poriadku a poslušnosti.

Oni sami vnášali anarchizmus do duše dieťaťa nie dost' úctivými rečami o cudzích právach a vlastných povinnostiach, o svetských i cirkevných autoritách, ale najmä mlčaním o Bohu, ktorý je všade, všetko vidí, všetko raz odmení alebo potrestá, ktorý nás miluje aj tým, že nám niečo prikazuje alebo zakazuje a ktorému prejavujeme lásku aj poslušnosťou voči jeho zástupcom.

Rodina, v ktorej sa prestalo alebo ešte nezačalo hovoriť o Bohu, najmä rečou skutkov, praktických postojov, rodina,

v ktorej sa mlčí o Božej autorite, od ktorej sa odvodzujú všetky ostatné, je prvým semeniskom anarchizmu, ktorý sa potom cez diet'a dostáva von, kde sa organizuje a vyzbrojuje, aby sa v tej istej alebo v ďalšej generácii vrátil pod najrozličnejšími podobami späť.

Raz ako darebáctvo a nezodpovednosť. Inokedy ako príživnícka náročnosť, vyúsťujúca do otvorenej vzbury alebo do zákerného terorizmu. Konkrétne prípady netreba, vari uvádzať. Denná tlač plní túto úlohu dost' obstojne.

Ale všimnime si aj hedonizmus, tú druhú sériu, druhý rad javov, ktoré potvrdzujú nedostatočnosť súčasnej rodinnej výchovy.

Pôvodne bol hedonizmus filozofický systém, podľa ktorého zmyslom života, jeho posledným cieľom, je príjemno - rozkoš.

Nám však ide o to, čím je hedonizmus dnes, keď prestal byť pomýlenou filozofiou a stal sa nebezpečnou a veľmi rozšírenou praxou. Pokúsme sa odpovedať na túto otázku opisne, tak ako zlí žiaci: Hedonizmus, to je keď...

To je keď sa niekde chce žiť bez námahy a vy potom zbadáte, že vám ktosi za bieleho dňa vykradol byt, že vám niekto za šera siahol jednou rukou na krk a druhou na peňaženku a že vám ktosi odmontoval v noci z auta všetky štyri kolesá.

A to je aj keď policajne hľadáte nedospelú dcéru, ktorá ušla s neznámym mužom a syna, čo vysedáva v kaviarňach za vaše peniaze.

Hedonizmus to je aj keď sa tancuje bez miery a pravidla, keď dvaja mladí nemajú pri svojich stretaniach hanby a úcty k svojmu okoliu, to je aj vstup na otvorenú nudistickú pláž a pohľad na stále sa opakujúcu posteľnú scénu na obrazovke.

To je aj davový výkrik: Panem et circences - Chlieb a zábavy!, ktorý hustne a zosilnieva pod oknami vládnej budovy, alebo pred bránami továrne. Aj to je hedonizmus, keď niekto pracuje za korunu a vymáha si dve.

Ale aj to, keď niekto pracuje za dve, ale dostane iba jednu. Nepáči sa nám súčasná spoločnosť, nepáči sa nám jej

hospodárstvo. Sťažujeme si. A myslíme si, že oprávnene. Nezabúdajme, že spoločenská a pracovná morálka vyrastá zo všeobecnej. A všeobecná z náboženskej. Ale kde ju vziať, ak nie v kresťanských rodinách? A buďme istí, že ak hneď nezačneme s nápravou, ak vierou v Boha nepredídeme pôžitkársky hedonizmus, ktorý sa usadzuje v našich deťoch, bude rásť s nimi a bude rásť aj s časom a dostávať stále drsnejšie formy.

Možno niekto podcení túto radu a bude sa spoliehať viac na školu a na mimoriadne výchovné zariadenia ako na rodinu. Stúpajúci počet takýchto ústavov, ale i stúpajúca delikvencia mládeže, sú tu, ako sa nazdávame dost' jasnou odpoveďou.

Ale skončíme.

Hovorili sme o chorobách dnešnej rodiny, ktoré prenikajú z nej do všetkých našich ustanovizní o chorobách rodinnej výchovy, ktoré treba zastaviť, ak nechceme dôjsť k bodu, v ktorom všetko, čím sa dnes honosíme, môže sa zajtra rovnať nule.

Zastaviť. To áno, ale ako?

Povedali sme, že len Boh tu môže pomôcť. Veľmi ho dnes potrebujeme. Viac ako si myslíme. A On je tu.

Klope na dvere našich domácností svojimi príkazmi, svojimi prianiami, svojimi sviatostnými ponukami, svojimi požehnaniami.

Otvoríme mu?

Alebo si myslíme, že sme tak už urobili, že sme už dali celú svoju rodinu pod jeho vplyv?

Počkajme.

Netvrďme to ešte, kým si pozorne nevypočujeme všetko, čo nasleduje po týchto troch úvodných úvahách.

Problémy mládí

Problém je mládež. Grandiózní problém,
jenž smutným koncem dozní.

Mládež se kazí čím dál více.

Kdo jí dal k tomu propozice?

Kdo jí dal špatné dobrozdání?

Kdo jí dal název chuligáni?

Kdo strhl s cesty do močálu,
do bezedné noci v propast žalu,
budoucnost lidí, její mládí?

Ten ať se stydí! Vždyť špatně radí!

Boha jste škrtli ze slovníku.

Toho, jenž tvůrcem všeho vzniku.

Toho, jenž k dobru vedl radou.

Toho, jenž ubit zemřel zradou.

Boha jste mladým lidem vzali,

co jste jim za to ale dali?

Zábavy, hraní, krásu, práce,

techniku, vědu, spolupráce.

Člověk, jenž z Boží vyšel dlaně,
sám sobě k smrti ková zbraně.
A aby ztupil Božské líce,
svůj původ vložil do opice.

Proč tedy člověk ještě žije,
když věčnost je jen utopie?
Proč čistě žít, stranit se hříchu?
Nač víru mít a neznat pýchu?
Vždyť nebude-li zmrtvýchvstání,
nebude ani účtování.

Však pozor, otče, máš-li dítě,
musíš je střežit na úsvitě.
Večer je pozdě na každé ptání,
kde se ti ztratil znenadání.
A strom se ohne jenom v mládí.
Mladí si sami neporadí.

Vesmír je němý - zdá se nyní,
však bude tvou soudní síni.
Pohlédni dříve na oblohu,
než uloupíš své dítě Bohu!

DO PAMÄTI A PAMÄTNÍKA

O det'och:

Polovicu života sa rodičia trápia nad tým, čo z diet'at'a vyrastie.
A druhú polovicu nad tým, čo z neho vyrástlo.

Ak ti leží na srdci blaho tvojich detí - hovorí ázijské príslovie -
nechaj ich skúsiť trochu zimy a hladu.

Lepšie je, keď plačú deti, ako rodičia.

Deti sú ovocie najneskôr zrejúce.

Dobrý rodič má preto v jednej ruke chlieb, v druhej prút.

Ale viac potrebujú deti vzory, ako kritiku. Čím viac od nich
chceme, tým viac sa máme snažiť im dať.

V rodinnej škole

Kapitola 3.

Učme deti rýchlejšej poslušnosti

A neznechucujme sa, ak sa u nich neobjaví ihneď.

Majme trpezlivosť...

A verme vo svoj úspech.

Aj zvierá sa dá nadrezúrovať; tým viac človek.

Slovo drezúra neznie dobre, keď sa hovorí o človeku, ale takto sa začína poslušnosť, ktorá sa má postupne meniť na rozumovú disciplínu a na vrchole výchovy na náboženskú sebvýchovu.

Ak chceme od dieťaťa dosiahnuť rýchlu poslušnosť, prijmime radu pátra de Maillardosa, ktorý nám odporúča: Neproste! Nekupčite! Nekapitulujte!

Ak budete prosiť, píše vo svojom Desatore rodičovskej výchovy, dieťa sa začne domnievať, že vám je roven, ba aj niečo viac. A jeho poslušnosť sa nikdy nestane rýchlou.

Nevyjednávajte! Nehovorte: Pôjdeš mi do obchodu po ocot? – Dám ti jablko...

Začneš sa učiť? – Dostaneš cukrík...

Ak prestaneš plakať, dostaneš koláč...

Vypi tento liek, pôjdem s tebou do kina.

Vyjednávanie znamená vždy priet'ahy a tie vedú k neúspechu.

A kapitulácia?

Je najväčším nepriateľom rodičovskej autority.

Vrchnosť, ktorú možno hrozbami alebo sľubmi prinútiť, aby odvolala svoje rozkazy, sa sama znemožňuje.

Čím viac vyjednávate so svojím dieťaťom, tým väčšmi mu otupujete ducha poslušnosti. Umožňujete mu, aby vám protirečilo a sami si kazíte autoritu.

Ak chcete dosiahnuť rýchlu poslušnosť, učte dieťa poslúchať na slovo.

Opak poslušnosti na slovo môže vyzerat' napríklad takto:

- Peter, to nesmieš robiť.
- A prečo nie?
- Preto, že je to niečo zlé.
- Čo je to zlé?
- To, čo sa ti zakazuje.
- A keby som zo predsa urobil, čo sa stane?
- Budeš potrestaný za neposlušnosť.
- A keď to urobím tak, aby ma nikto nevidel?
- Budeme dávať na teba pozor.
- Ja sa schovám.
- Budeš raz odhalený a usvedčený.
- Budem zapierat', klamať.
- To nesmieš robiť.
- Prečo nie?
- Preto, že je to zlé.
- Čo je to zlé? atď.

A takto to môže ísť cum gratia in infinitum – donekonečna.

Mudrovanie s deťmi je úhlavným nepriateľom rodičovského výchovného vplyvu.

Katolícki pedagógovia vystupujú s bezpodmienečnou rozhodnosťou proti tomuto nezdravému dobovému výstrelku. Biskup Sailer hovorí: „Niet nebezpečnejšieho nepriateľa rodinnej výchovy, ako je démon mudrovania.“

Kde sa usadí, tam výchova dieťaťa vädnie a hynie.

A Vavrínek Kellner vo svojich Pädagogische Aphorismen pripomína: „Neviem, či možno hovoriť o poslušnosti tam, kde sa musia uviesť dôvody prečo sa to alebo ono má urobiť. Ak dieťa dostáva dôvody, na základe ktorých potom koná, neposlúcha nás, ale dôvody, ktoré si osvojilo. Potom nie však autorita je dôvodom jeho podriadenia sa, ale samoľúbe pridržanie sa vlastného názoru.“

Vychovávateľ, ktorý odôvodňuje svoj rozkaz, priznáva zároveň oprávnenosť chovancových „protidôvodov“ a veľmi spomaľuje alebo i úplne marí jeho výchovu.“ (21.)

Neprosme, nevyjednávajme , ale hlavne nekapitulujme!!

Ani úplne, ani čiastočne.

Ale, čo potom s výchovou svedomia, s výchovou k samostatnosti?

Majme trpezlivosť, aj o tejto budeme hovoriť.

Neproste! Nekupčite! Nekapitulujte!

Myslíte – pýta sa rodičov spomínaný francúzsky jezuita, že deti nevyužijú vašu ústupčivosť?

Ój, áno.

Niet prefikanejších diplomatov.

V tomto umení niekedy prevyšujú aj pánov so šedivými fúzmi.

Prvý ich manéver je vyjednávanie.

Môže vyzerat' napríklad takto:

- Mama, chcem by som ísť von.
- Nie, miláčik, si prechladnutý.
- Ale veď je pekne.
- Si prechladnutý.
- Oblečiem si kabát.
- Nie, si prechladnutý, si prechladnutý.
- Mama, len na chvíľočku.
- Nie, si prechladnutý.

Synáčik neustáva. Mamička odporuje. No vždy slabšie. Konečne, tak asi po dvadsiatom útoky, vystrčí bielu zástavu... Pevnosť sa vzdala...

- Hej, miláčik, môžeš ísť na ulicu, lebo je pekne, lebo si oblečieš kabátik, lebo ostaneš vonku len chvíľočku.

Všetky Nie premenili sa na Áno.

Nazdávate sa, že „miláčik“ takto útočil na mamičku len náhodou?

Dieťa je kdesi v hĺbke presvedčené, že to treba vždy takto robiť.

Rozmýšľa, má skúsenosť, je trpezlivé: Nič mu nechybuje, aby vyhralo, ak mu nechybuje naivná, slabá mamička.

Jeho druhý manéver je líškanie.

Keď malý stratég zbadá, že svojimi dôvodmi nič nezíska, zaraz zmení taktiku.

- Mamička zlatá, ja ťa mám tak rád. Dovoľ mi ísť na prechádzku. (Aj on je prechladnutý).
- Nie, miláčik, si prechladnutý.
- Ach ja ťa vždy poslúchnem...
- Si prechladnutý, drahučký, túto odmenu ti nemôžem dať.
- Budúci pondelok máš meniny... Keby si vedela, aké prekvapenie som ti pripravil...
- No nebdbám, holúbok. Môžeš ísť. Ale nebud' tam dlho...

Nuž, lapajte vtáčika, keď vám uletel.

Tretí manéver je násilie.

Mamička už zbadala, že svojho synáčka predsa len zle vychovala. A jej výchova už prináša svoje ovocie. Ale ešte si to nechce celkom priznať. Toľko vie, že disciplína spŕchne z jej synčeka ako z husi voda. Zo všetkého sa jej zručne vykrúti, vždy ju prinúti kapitulovať. Má už šesť rokov a je dokonalým vzorom toho, čo volám „rozmazanosť“.

Manžel ju už sto, ba tisíc rás prosil, aby bola energetickejšia...

Mamička konečne poslúchne a zaumieni si, že odteraz bude rázna, nepoddajná...

Dieťa to vytuší a začne útočiť.

Dôvody, argumenty?... na mamičku už neúčinkujú.

Líškanie?... Mamička je tvrdá ani z bronzu.

Dieťa preorganizuje svoj front.

☛ Prvá salva: Milý synček nadiktuje svoje požiadavky tak zvysoka a tak sebavedome, že v ňom vôbec nepoznať doterajšieho milého pokorného chlapčeka.

Ale mama neustupuje.

☛ Druhá salva je krik, rev.

Pevnosť odoláva...

Útočník si privoláva spojenca: slzy.

Obrana pevnosti sa kolíše...

☛☛☛ Nasleduje všeobecný útok: treskot. Stoličky, knižky, hračky, stôl, válenda. Všetko lieta alebo praští pod údermi rozzúrenej päste.

Dvere plieskajú a koberec dostáva zlostné kopance.

Synáček zúri a uteká z izby... Ale kam?...

Ach, azda sa len nechce zhodiť z horného poschodia...
Samovražda?

- Juj, Katka, počuli ste?... Hovoril, že sa zabije!... Mamička ledva lapá vzduch, tak beží za svojim synkom. Div, že nezúfa. Ale ešte v poslednej chvíli dobehne:
- Ach, holúbok môj, povedz, čo chceš... Všetko ti dám, všetko dostaneš...

Malý vie, že vojnu vyhral. O chvíľku je už zas spokojný a dobrý ako predtým... Dostal, čo chcel...

A druhý raz, keď zas bude čosi chcieť, vynechá neúčinné prostriedky a začne zaraz zúriť. Bude zas beda stoličkám, stolu a dverám. Dobré si ich pripevnite o dlážku pre nasledujúci prípad.

Okrem týchto chýb pri vyžadovaní rýchlej poslušnosti je tu ešte jedna.

Polovičatá kapitulácia.

Spomínali sme matky, ktoré najprv odporujú dieťaťu, držia sa, ale potom mu urobia po vôli, lebo sú slabé. Iné robia opak. Najprv ustupujú dieťaťu, debatujú s ním, potom sa spamätajú a pritlačia ho rozkazom.

Viďme príklad:

- Ludo, vezmi si kabát.
- Mama, veď sa neoplatí...
- Pozri, ako sa mračí. Len si obleč. Tlakomer klesá. Od západu duje.
- Mama, buď istá, nebude pršať.
- Aj vo štvrtok si zmokol, keď si išiel k strýčkovi. Vidiš, aj vtedy si hovoril, že nebude pršať.

- Dobre, ale aj v nedeľu si mi kázala, aby som si vzal kabát, a veru, nepamätám, kedy bol krajší čas ako vtedy...

Matka je rozhodnutá nepopustiť. Ostro chlapca okríkne:

- Nemudruj toľko... Ber si kabát a choď!

Chlapec sa bez slova oblečie a odíde.

Nuž, povedzte načo bol predchádzajúci rozhovor? Načo uvažovať o počasí, keď potom príde i tak rozhodný príkaz?

Tieto prípady uvidel spomínaný autor zaiste nie preto, aby sme sa pobavili, ale aby sme sa nad nimi zamysleli. A sú toho naozaj hodné.